

та историографија сè уште малку знае.

Последниот прилог од оваа рубрика, под наслов *Неколку записи и натписи од Македонија* (217), е од Ѓорѓи Поп-Атанасов. Авторот изнесува 25 текстови-записи и натписи оставени врз манастирски иконостаси и врз ракописни книги од страна на посетители на манастирите, односно од страна на имателите на

книгите или нивните читатели, кои даваат автентични податоци за некои исторски настани и личности, па како такви претставуваат непроценлив изворен материјал за нашата историја.

Во останатите рубрики на овој двоброј на „Гласникот“ (*Критика, Библиографија, Рецензии и Прикази*, како и *Хроника*) поместени се 18 прилози.

Ксенија ЦИДРОВА-МАКЕДОНСКА

СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ, година XXIV, кн. 5, Софија, 1978, с. 104.

Списанието на Бугарската академија на науките во бр. 5 за 1978 година донесува неколку статии и други прилози, на кои сметаме за потребно да обрнеме внимание поради третманот на Македонија и македонската историја. Повеќето од статиите се посветени на состојбата во врска со издавањето на повеќетомната историја на Бугарија. Вишиот научен соработник Васил Василев¹⁾ пишува за задачите на бугарската историографија во врска со издавањето на историјата, при кое дава обопштен преглед на содржината, по томови, и распоред на материјалот според усвоената периодизација. Тоа посебно се однесува во врска со првите четири томови, бидејќи за тоа пишуваат група автори. Во врска со содржината на томовите V и

VI, посветени на бугарската преодба, авторот Василев истакнува дека во нив е прикажана „консолидацијата на бугарската нација во Мизија, Добруџа, Тракија и Македонија“. За томот VIII се вели дека е посветен на првите децении на XX век и во кој, се чини, значителен простор е посветен на Илинденското востание кое, според Василев и воопшто бугарската историографија, е Илинденско преобразенско востание.

Групата автори:²⁾ В. Великов, Д. Ангелов, С. Лишев, Б. Цветкова информираат за првите четири томови. Авторите укажуваат дека во томот II значајно место му било дадено на прашањето за „формирањето и зацврстувањето на бугарската народност... со надминување на пле-

1) Васил Василев, Состояние и задачи по издавањето на многотомната историја на Бугарија, с. 5—11.

2) Велизар Великов, Димитър Ангелов Страшимир Лишев, Бистра Цветкова, Първите крайни резултати—четири тома от многотомната историја на Бугарија, с. 13—25.

менската раздробеност и слевање на одделните словенски племиња во една целина и со постепено исчезнување на разликите меѓу Прабугарите и Словените и со нивно слевање во етничко заедништво“. Врз основа на сето тоа авторите извлекуваат заклучок дека кон крајот на IX и на почетокот на X век бугарската народност е веќе конечно формирана во сите краишта на бугарската држава“... ,дека основната компонента на бугарската народност се Словени, но дека извесни траги биле зачувани и од Тракијци и Прабугари. Кон сето тоа се додава дека во IX и X век како „терминолошки израз“ се утврдило едно општо народно име -- Бугари, кое се наметнало и проширило „во сите краеве на земјата во Мизија, Тракија и Македонија“. Според сето тоа, повеќе од очигледно е дека Македонија, во подготвуваната многутомна историја, веќе добила третман на бугарска земја. Во врска со завршниот дел на истиот том, посветен на средновековната држава на цар Самоил, е речено дека „бугарскиот (а не македонскиот — б.н. М. М.) народ пројавил зачудувачко херојство за заштита на својата татковина“ и дека по редица „херојски борби Бугарија паднала под туѓа власт во 1018 година“ (!?). Во врска со томот IV, за кој е речено дека го расветлувал минатото на бугарскиот народ во време на османското владеење (XV—XVII в.), во движењето на

отпорот и во ослободителните движења од тој период „Бугарите највпечатливо се изразиле како народност непомирлива со туѓото господство и дека преку тоа народноста покажала дека не е уништена од поробувачите, но дека продолжила да се бори за своите права во истите оние граници во кои се пројавила во средновековните: Мизија, Тракија и Македонија“.

Лилия Раткова³⁾ соопштува за меѓународниот научен собир посветен на 75-годишнината од Илинденското востание, со подробни податоци за искажувањата на бугарските научни работници. Така, академикот Димитар Косев, заменик претседател на БАН, во врска со Илинденското востание, во поздравниот збор на свечениот собир, изјавил дека е „масовно херојско востание на бугарското население... , за ослободување од султанскиот деспотизам и дека според големината, масовниот хероизам на работното население и по огромните жртви и страдања Илинденско-преображенското востание е вториот највисок врв по Априлското востание од 1876 година во многувековната борба на бугарскиот народ за ослободување од туѓо ропство“. Сметаме за потребно посебно да се обрне внимание на делот од неговото искажување кога вели дека „Бугарската комунистичка партија... ги прифатила како скапоцено наследство заветите, мечтите и револуционерните добротинства на големите идеолози, организа-

³⁾ Лилия Раткова, Тържествено събрание и юбилейна научна сесия в столицата по случай 75-годишнината на Илинденско-преображенското въстание, с. 88—95.

тори и апостоли на бугарската национална демократска револуција В. Левски, Хр. Ботев, Г. Бенковски, на нивните ученици и продолжувачи на делото во Македонија и Одринска Тракија Г. Делчев, Д. Груев и нивните верни соборци (курзивот наш — М. М.)“.

Тоа е само уште една потврда дека зад присвојувањето на една од најсветлите страници од историјата на македонскиот народ, како впрочем и на македонската историја во целост, од страна на бугарската историографија, стои бугарската држава и партија. Во завршниот дел на своето искажување Косев изразил длабока почит и признание кон „херојството и саможртвата на хероите на славната илинденско-преображенска епопеја, кои со својата крв запишале една од најсветлите страници во историјата на бугарскиот народ“.

Академикот Христо Христов во својот реферат⁴⁾, меѓу другото, напишал дека „Преродбата како специфична појава во бугарската историја продолжила во Македонија, Одринско и во некои делови на Родопите и по ослободителната (руско-турска — б. н. М. М.) војна., како и дека целите што ги поставила бугарската национална револуција до

војната, „останале да бидат решени од бугарското население кое останало под османска власт по Берлинскиот конгрес“. Христов, во рамките на општите напори на бугарската историографија, се обидува Македонската револуционерна организација да ја прикаже како „продолжување, во нови услови „на Бугарскиот револуционерен централен комитет од пред четири децении пред тоа, односно на Внатрешна организација на тој комитет“.

Во таа смисла се и искажувањата и на другите бугарски научни работници како Пандев⁵⁾, Панајотов⁶⁾, Божинов⁷⁾, полковникот Јордан Антонов⁸⁾.

Неколку реферати се посветени на личноста и револуционерната дејност на Гоце Делчев. Така Симеон Дамјанов во својот реферат⁹⁾ откако истакнува дека Гоце бил, идеолог на движењето на народните маси за отфрлање на османското ропство“, револуционер и практичар, пишува дека Делчев бил „вистински следбеник на најистакнатите дејци на бугарската национална револуција Левски и Ботев“. Каранфилов настапил со реферат посветен на раните години на Гоце¹⁰⁾, а Петров пишувал за одгласот на смртта на Гоце во бугарскиот печат.¹¹⁾

4) „Националната револуција и Илинденско-Преображенското востание“

5) Рефератот посветен на програмските барања на ВМОРО.

6) Л. Панајотов Българските револуционери марксиста и Илинденско-Преображенското востание

7) В. Божинов, Българската егзархия и освободителното движение в Македонија и Одринска Тракија.

8) Ѓордан Антонов, Някои военни аспекти на Илинденско-Преображенското востание

9) Симеон Дамјанов, Идеологијата на Гоце Делчев.

10) Е. Каранфилов Младоста на Гоце.

11) М. Петров, Българският печат за гибелта на Гоце Делчев.

Рефератот на Ф. Шишко (САД) бил посветен на некои аспекти на тактиката за перманентно востание. Авторот го застапувал мислењето дека носител на таа концепција бил Ѓорче Петров а дека потоа таа идеја ја прифатиле „и другите дејци на Организацијата меѓу кои и Гоце Делчев“.

Третата група реферати била посветена на одгласот на Илинденското востание. Италијанскиот историчар Ф. Гуида во својот реферат го изнесол пишувањето на италијанскиот печат за востанието, заклучувајќи при тоа дека печатот, со мали исклучоци¹², не бил многу наклонет“. Тоа го доведувал во директна врска со тогашната италијанска надворешна политика и заинтересираноста на Италија за зачувувањето на територијалната целост на Османската империја. Авторот го истакнал и позитивниот став на Социјалистичката партија на Италија.

Во рефератот на група бугарски автори посветен на одгласот на Илинденското востание во балканските земји¹²) бил подвлечен позитивниот став на демократската јавност во балканските земји. Пантев, во својот реферат посветен на одгласот на Илинденското востание во Велика Британија, со-

општувајќи за поддршката, правел споредба со Априлското бугарско востание од 1876 год., и сугерирал постоење на заедништво и дека во Англија „Илинденското востание било прифатено како продолжување на бугарското национално-ослободително движење“.

Василев својот реферат го осветил на одгласот на Илинденското востание во француската јавност¹³) и при тоа нагласилот интерес во Франција го побрзувал со нејзин стремеж да го засили своето влијание на Балканскиот Полуостров. Василев, повикувајќи се на извештаи на француските дипломатски претставници од Македонија и од Цариград, „открил“ бугарски карактер на револуционерното движење во Македонија а Илинденското востание како продолжение на бугарското револуционерно движење и на Априлското востание.

Советскиот историчар Козаков соопштувал за одгласот на Илинденското востание во рускиот печат и за различните ставови спрема востанието во руската јавност.

Тодоров¹⁴) пишува за белгиските дипломатски документи за Илинденското востание, а Радо-

¹²) Р. Божилова, К. Манчева, Н. Данова и Г. Барбалов. Балканската демократична общественост и Илинденско-Преображенското востание.

¹³) Б. Василев, Френската общественост за Илинденско-Преображенското востание.

¹⁴) Н. Тодоров, Илинденско-Преображенското востание в светлината на белгиски дипломатически документи.

слав Попов за дипломатските иницијативи на големите сили по пламнувањето на востанието. Че хословакот Робек¹⁵⁾ соопштува за „непознати бугарски песни“ за Илинденското востание. Најпосле,

Р. Стојков, во својот реферат, разгледувајќи го етничкиот состав на населението во Битошкиот вилает кон крајот на XIX век го „докажал“ неговиот бугарски карактер.

Михајло МИНОСКИ

---

¹⁵⁾ А. Робек, Неизвестни бугарски песни за Илинденско-Преображенското востание